

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-нин Дээди
Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
унаамаалыгыңар

1963 ч.
ИЮЛЬ
19
ПЯТНИЦА
№ 170 (5574).

Өрттээ 2 көп,

Совет Эвилелинин бүгү ажылчы чоннары бодунун төрөөн Коммунистг партиязын болгаш, оон Ленинчи Төп Комитедин долгандыр улам сырый каттыжар, боттарынын бүгү энер- гиязын коммунизм тургузуушкунунун өндүр улуг програм- мазын боттандырамынче угландыраар.

(СЭКП ТК-НЫН АЖЫК ЧАГААЗЫН ДАН)

Совет Эвилелинин Коммунистг партиязынын Төп Комитединиң А Ж Ы К Ч А Г А А З Ы

IV.

Совет Эвилелиниң партия организацияларынга, бүгү коммунистеринге

Чөрдүлөөлөрүн төвүндө тургустунган дараазында улуг ай-
тырык болза капитализм чурттарында ажылчын ангы-
нын революстуг демиселини болгаш национал-хосталгалыг
демиселини оруктарынын болгаш арга-методтарынын дуга-
йында бүгү кижини төрөлгетинин социализмге шилчип ки-
реринин оруктарынын дугайында айтырымдыр.

Бо айтырыгын талазы-биле чөрдүлөө кылдат эштерин
көргүзүп турарындан мынчаар көстүрүр: бир талаа, ылазы-
лаарга олар боттары, делегей революцияны дөштүрүп ту-
рар, мынчаар өскө таа—СЭКП, марксист-ленинчи пар-
тиялар — революция дугайын уттушкан, харын оон «оргуу
турар» болгаш революстуг демиселини орунга табын. Со-
циализмг чурттарын ажылчын чоннарынын демократтыг эргелери
улустарынын чагай байдалын бедирини ышкыш, капиталист-
тик чурттарын ажылчын чоннарынын демократтыг эргелери
болгаш амьдаралчы эрге-ажыктары дөштү демисел ышкыш,
сөзүгү революстуга «талейтиг эвес» ыңдыг чүдүлдерин дуга-
йында сөгүш салып турар.

Ындыг болза-даа керек кырында ККП-нин үзөл-болгал-
ды-биле делегейин коммунистг шимчөөшкенин үзөл-
болгалдынын аразында оон мырнай сыр өскө ытгал туруп
турар: бирөөн, ылазылаарга, ККП-нин улуртукчулары керек-
тик, керек чок-даа бол, чүдүн-бузгун чылдык-биле делегей
революциянын дугайын чугаалап-а чамдыкта чылдык
чөгжү-даа «революстуг» хоозун өскө-биле мактаным турар-
мынчарында «өскө-биле» кылдат эштерин шүгүмчүлөп ту-
рун дөштүрүп чыгып турар болгаш хоозун өскө-биле чугаа-
лаарынын орунга, социализмдин тилегиинин үенин бай-
далдарында эне-не шын болгаш дүгүзүп турар оруктарын чы-
варычче чүтүшүшкөн, кымылмай ажылдап, национал ха-
маарышпас чорук, демократия болгаш социализм дөштү шү-
дүгү демиселини чорулуп турар.

Амгы үенин революстуг шимчөөшкенин айтырыгыларын
талазы-биле кылдат эштерин кол-кол үзөл-болгалдын көрүп
көрсөлинер.

«Делегей революциязы» өскүдөр түвө болганда, тайбын
дөштү демиселин өскөдөр, тайбын кожа-хөлөө догунааш-
кынын болгаш тайбын экономиктиг чарыштын политиказын-
да, капитализм чурттарында ажылчын чоннарынын амьдар-
галы эрге-ажыктары болгаш демократтыг чарышталгалар дөштү
демиселин ойталаар деп айтышкын социализмге чурттар-
ын болгаш улустарын шилчип кирерине дуулаар бээр? Со-
циализм чурттарынын коммунистери тайбын дөштү демисе-
лэп база тайбын кожа-хөлөө догунаашкынын политика-
зын чорутушса, чүгө боттарынын дугайын болуп турар
болгаш капитализм чурттарында амгы талазы-биле боттары-
нын амы-дууларынын дугайын уттушкан дээр шын бээр?

Тайбын дөштү төрөлгөтүп дайында улуг амгы үенин де-
миселин ужу-урамын билди алган кижини бүгү, совет ком-
мунистер, социализмге өскө-даа чурттарынын амы-дууна пар-
тиялары капитализмг чурттарынын ажылчын ангызында,
ажылчын чоннарынын үенин четтес дууламчынын боттарынын
тайбын политиказын-биле көргүзүп турар деп чүвени билди-
турар. Чангыс ол бектин бистин дүгү политиказын билди-
турарга, мында керектин ужуру чүгө аяролду дайы-
ны баш улуг болдурууда—ажылчын ангыны, бүдүн чур-
тарыны болгаш харын даштерин улустарын өтүмдөн камгалап
алырында дээр ол эвес.

Херектин ужуру түдөл дөштү политика—амгы тала-
зы-биле кол эчине сорулгаларын чеди алгында делегейин
революстуг амьдарып шимчөөшкенин дуулаар дээр арга
болуп турарында. Социализм чурттары боттарынын чаа-
лап алганы тайбыннын байдалдарында ажыл-аттарынын хөг-
жүдөзүнө кайгычын чедишкенин чедиш ап, эртемге
болгаш техникага улам чаа-таа тилегиелери чедиш ап, ки-
жilerin амьдарылынын болгаш күш-ажылынын байдал-
дын сококал чөгжөжү, социализмг демократияны хөг-
жүдүп база сайыраңгайжыдып турары ажылчын ангынын
демиселин аажок улуг салгыштын болбас деп бээр?

Капитализмг чуртта ажылчын бүрүз ол чедишкенин
болгаш тилегиелерин көргөш, мынчаар чугаалаар апаар:
«Социализм капитализмден бодунуң артык чоруун керек кы-
рында көргүзүп турар-дыр. Ол тургусту дөштү демиселди бол-
тур-дыр». Амгы байдалдар социализм кижilerin сөгүш-
сеткини болгаш угаан-болгалын чүгө номнарын дамчытыр
эвес, харын база хамыктыг мурунда бодунуң ажал-херекте-
ри-биле бодунуң дирин үлгер-чөгжө-биле чаалап ап турар.

Бистин үенин кол ытгалдыг шынары чүдөл дөштү, деле-
гейин социализм системанын кижини ниятиелерин хөг-
жүдөжүнүн шилтиргич фактору болуп бар чыдарында деп,
1960 чылдын Мегелелин көрүп турар. Чөвүлдө хуралга ки-
ришкен бүгү коммунистг партиялар амгы үенин төвүндө де-
легейин ажылчын ангыны болгаш оон тургусуу—делегей-
нин социализмг системанын туруп турар деп, нияти түнелли
чангыс ай кылган.

Революстуг шимчөөшкенин өскө-даа бүгү айтырыгыларын
нын шилтирелтерин социализмдин делегей системанын
Улаңчымы. Эгези № 169 «Шында».

ЯНОШ КАДАР СИБИРЬДЕ

ИРКУТСК. (СЭТА). Венгриянын Социалистг ажылчын пар-
тиязынын ТК-зынын бирги секретары, Венгриянын революстуг
ажылчын-тарактын чазанын даргазы Янош Кадарга башта-
кан, Венг Улау Республиканын партия-казак төлөөлери хоор-
райнын болгаш областык амьдарлыгы-биле танышкан. СЭКП
ТК-нин Президиум кезикүүнө кандидат Л. И. Ефремовтун
учурун партия болгаш совет организацияларынын уду-
руктарынын үдөлгө-биле венг улаңчылар Иркутсктин
чангыда тудуп турар алжынын заводуга барып чорган.

Венг болгаш совет улустарын нияти эчине сорулгалар бол-
гаш бузулбас амы-дууна найырап харылааштырын турар деп,
ажылчыннарга түвө чугаалаш, Янош Кадар демдегелген.

Венгриянын партия-казак төлөөлери сүт алаанга чоруп
чалгынын «Ракета» деп теплоходка олурупкан, Байкалче
аян-чорук кылдып, ССЭР-нин Эртемгер академиязынын Си-
бирь салбырынын лимнология институтуга барып чорган.

Төлөөлөр Байкалдын эриктерин Иркутскке эеп келген.

Санал-онал солчулганын үргүлчүлүзүн

СЭРЭ-нин Даштыкы херектер министри А. А. Громико,
АКШ-тын кирге секретарынын оралакчысы А. Гарриман,
Великобританиянын эртем болгаш техника айтырыгынын
талазы-биле министр лорд Хатшен болгаш оларын чөвүлө-
чидери июльдун 17-де база каттап ужурашкан болгаш агары-
кысмос делегине база сүт алаанга аяролду чамдыктер кы-
лынды хурттар дугайында дүгүзүлганын шилчеге чүдүл-
дери белеткери депшидеп чедиш алган. Бот-болуңга со-
нуургалдыг болуп турар өскө-даа айтырыгы талазы-биле
савал-оналдар солчулганын база-ла болган.

быжыгарында аажок улуг хире-чеге-биле хамаржыр. Оон
ужурнда коммунистг болгаш ажылчын партиялар «деле-
гей болушкуннарынын чорудулганын делегейге ролу бол-
гаш салдары чыл келген туудун-на өзүп турар, улустарын
улуг социализмг нады ажылдажылганын мога чөгжө
мынчаар» хулаагелди. Бо чугула сорулгалы боттандырамын
бистин партиязын бодунуң дээди интернационалчы хулаагел-
ди кылдыр көрүп турар.

«...Делегей революциязын бодуустун кол дөштүгү сал-
дарыны бодуустун амыл-агымын политиказын-биле көр-
гүзүп турар бис... Ол херекте демисел бүгү-делегей хемчө-
лимче шилчеш. Ол сорулгалы шилтирелдер бис—ыңчангаш
мынчаар бис делегей хемчөлүгүнө ылазыла болгаш туолуңга
чедир уялуп алар бис» деп В. И. Ленин өрөктен. (Чогаал-
дары, том 32, арын 413).

Улуг Ленинниң чагыш совет коммунистер бжымы-биле
шингелди алган, ол чагыш социализмге өскө-даа чур-
тарынын коммунистер сагып чоруу. ыңчангашже В. И.
Ленинниң шын эвес деп билди алган ыңдыг эштер бар алар-
ган ышкыш.

Ол чүд—экономиктиг чарыкка капитализмдин тилегиинге
социализм чурттарынын аргалыгын бүзүрөс чорук бээр?
Азы социализм тургузуушкунуң бергерлерине таварышкан
аймакыраан, делегейин революстуг шимчөөшкенин кол
дөштүгү салдарын бодунуң ажал-агымын чедишкенин били-
ле, бодунуң чурттарында социализмдин чедишкенин тургу-
зуушкунуң үлгер-чөгжө-биле көргүзүп арганын көрбөй ту-
рар кижilerin туржун ол эвес бээр? Олар революцияны өскө
оруктар-биле, оларга сагындарып турары ышкыш, эң кыска
оруктар-биле дүргө-не чедиш аларын күзөп турарлар. Мы-
нчаар-даа тилегиин революстуг бодунуң чедишкенин улус-
тун күш-ажылы-биле, чүгө күш-ажылы-биле быжылап база
хөгжүдүп шыдаар, капитализмден социализмдин артык күш-
терин көргүзүп шыдаар. Бир эвес харын оон туржун шаан-
дыг шагыш укталышкынын кылдыр кошкак хөгжүдөйт
экономиканы алган чурттарга революция боттары болза оон
чик эвези-ле шын. ыңчангашже ыңдыг байдалдар бей-
ли, бир эвес шын удурутгалы боттандыра болза, жакко
улуг чедишкенин чедиш алыр болгаш капитализмдин
мурунга социализмдин артык күштерин бүгү делегейге
көргүзүп болур деп чүвени Совет Эвилелиниң болгаш өскө-даа
хөй-хөй социализмг чурттарынын үлгер-чөгжө бүзүрелди
көргүзүп турар.

Оон мын, капитализмг чурттарынын ажылчын ангынын
революстуг демиселин кылдып байдал—тайбыннын болгаш
тайбын кожа-хөлөө догунаашкынын байдалы азы делегей-
нин доктамак дүшүктүрүп чоруунуң болгаш «соок дайы-
ны» байдалы ажылчын бээр?

Бо айтырык харын калды-даа чигинишкенин боду-
рубайн турар. «Соок дайыны» байдалын империализмг
күрөөлөрин башкычык бөлүстери эрге-чарыктарга эне-не
калчаран реакцияларын болгаш фашист илгертерин
олуртук, демократияны удурутгал, политиктиг партияларга,
профсоюздарыг болгаш ажылчын ангынын өскө-даа масса-
лыг организацияларында удурутгал турарында үлгедигерин
кытыр дөштү, шовинизм, дайын калчарашкынын бужар
антикоммунистг чорукту өскүдөргө ажаллап турары кым-
га билдинтир эвес боор.

Тайбын дөштү коммунистерин демисели оларын массалар-
биле харылаанын, ат-адырын болгаш салдарын аажок улуг
хемчөл-биле быжылап турар, а мындан болганда революция-
нын политиктиг армияны деп алап турар бүгү чүдүлдерин тур-
гууларында дуулап турар.

Тайбын болгаш азы-бүрү содал тургузууга күрөөлөрүн
мынчарында кожа-хөлөө догунаашкынын дөштү демисел де-
легейин ажылчын ангынын эчине сорулгаларын чедиш
алыр дөштү демиселин калчар-даа моондотавас, башкалас,
а харын оон дол хемчөл-биле калбаргы арганы бээр.

Кол чүдүлү: делегей революциязын бүгүн социализмдин деле-
гей системанын быжылаарында дамчытыр капитализм-
тик чурттарга ажылчын ангынын революстуг амгы демиселин-
даа дамчытыр, национал-хосталгалыг шимчөөшкенин, Азия-
ны болгаш Африканын чаа хосталган күрөөлөрүнүн поли-
тиктиг хамарышпас чоруун болгаш экономиктиг тускайлап
чоруун быжылаары дөштү демиселин-даа дамчытыр, агреси-
ви дайыны удурутгалын дөштү демиселин-даа дамчытыр,
улус массаларын антикоммунистг демиселин-даа дамчы-
тыр болгаш өскө-даа хөй-хөй, бирөөн эскерине удурааныш-
тыр салбай, а каттыштыр, чангыс эчине сорулга—импе-
риализмдин тергилдешкенин дүштү оштарычче угландыра
ужурутук оруктар-биле чоруп турар дээрин кылдат эштер бот-
тары революцияны кылган, дуржулгазын кижилер байбей ту-
тарында шынары берге-дыр.

Кылдат эштер Франциянын, Италиянын, АКШ-тын болгаш
өскө-даа чурттарынын компартияларын улуг, биче-даа эвес, ол-

ГДР-НИН ТӨЛӨӨЛӨРИНИН ССЭРЭ-ДЕ ЧЕДИП КӨЛГӨН

Совет Эвилелиниң болгаш Герман Демократтыг Республика-
нын чактарынын аразында дүгүзүп алганын өзүлгөр, Гер-
ман Демократтыг Республиканын чазак төлөөлери ГДР-нин
Министрлер Чөвүлелиниң даргазынын оралакчысы, даштыкы
херектер чевүлели Л. Болы, ГДР-нин национал камгалад ми-
нистри армия генералы Х. Гофман, ГДР-нин орук харылаа
министри Э. Крамер, ГДР-ниң саң министри В. Румф, ГДР-
нин даштыкы херектер министриниң бирги оралакчысы
О. Винцер, а ол мынчак эксперттер бөлүк составын кылдыр
өлөк 17-де Москвада чедиш келген.

Герман Демократтыг Республиканын чазак төлөөлери Моск-
вага ийн талаалары сонургалдып турар даштыкы политика-
ны айтырыгынын талазы-биле консультацияны чорулар
(СЭТА).

Н. Н. Асеевтин мөчөөн

Совет шүдүк чогаалынын аалдарыг ателектеринин бир-
ээни, социализмг реализмдин литературазынын улуг масте-
ры—Николай Николаевич Асеев мөчөөн.

Бракмы Чөөн чүтүк партизаннарынын хуудустарга пар-
лап, таратып турган шүдүктөринден эгелеш, мөчүүрүнүн
мурунга чедир бижип келген одурутарында Асеев улус-би-
ле, партия-биле калы турган. Маякөскийин эң чок өнүгү
Асеев шүдүктөринин элэн каш салгакчыларынын башкызы
болгаш кижилдикчи болган, литература инсертудуга баш-
кылап турган. (СЭТА).

вортунизмге болгаш реформизмге «парламент претинияминче»
болгаш харын-да «буржуа социализмге» чүтүлү кире-
нинге чедир улуг туралы-биле болгаш дарамчыла-биле бу-
руудалып турарлар. Чүгө үндөүлөш? Революстуг ситуация-
лар чок турда ону кылдып болбас дээрин кылдат удуруткулар
база билер ужурутук хирезинде-ле, ол компартиялар пролетар
революциянын доп-доран өскүдөргө лозунун көдүрбөй ту-
рар дээринге үндөүлөш турар.

Чуртка революстуг ситуация чок турда чепсекти тура хал-
мышкынын лозунун электен көдүрери—ажылчын ангыны
аптарышкында таварыштары ол болур дээрин билдинтир
марксист-ленинчи буржуа билиндир. Бо айтырыгы В. И.
Ленинниң кай хире улуг кичөөн-биле көрүп чоранын, ре-
волюция үндүрерин үенин шилчип аларын кай хире по-
литиктиг өттүр көрүшкүн-биле болгаш боттуг байдалды били-
ри-биле көрүп чораны билдинтир болгай. Октябрьдин мы-
рындай бодуудуң Ленин октябрь 24-те хөдөлгө ам-даа эрте,
а 26-да мырнай орайтай бээр, бүгү чүдүлдерин осунуп бо-
лур,—ыңчангаш эрге-чарыгынын ылазыла 25-те холга алыр
херек деп айтыркан. Амгы чөрдүлөөлөрүн инглиншикенин
хире-чегезин, революстуг ситуациянын барын кым тоза-
ралып, хөдөлүп үнерин үенин шилтирел? Ону чүрү бүрү-
зүнүң чүгө-ажылчын ангыны, оон авангарды—марксист-
ленинчи партия кылдып шыдаар.

Бодун ажылчын партия деп алап тура-ла, чүгө экономиктиг
айтырыгыр-биле ажылдап, ажылчын ангыны революстуг
сорулга кижинеттес, ону политиктиг демиселге, эрге-ча-
гырганы ээлеп аларында белеткес ыңдыг партияны делегей-
ин ажылчын ангынын төгүзүп багай деп көргүзүп турар—
бо таварышта ол реформизмдин туржунче чалыш чок
тайбын кирер. Мынчаар-даа политиктиг демиселин сорулга-
лары ажылчын ангынын, таракчыларынын, бүгү ажылчын чон-
нуң экономиктиг байдалын өскүдөргө дөштү демиселден хоорук
кылдыр салып турар ыңдыг партия база багай. ыңдыг
партия массалардан чалыш чок хоорулур. Амгы демиселин
бүгү хевирлерин шын ажылаар, оларын билдинтир токташ-
тырган болза, чүгө мынчак ам партия сөзүгү революстуг, марк-
сист-ленинчи партия болуп, массаларын баштачынын болуп,
капитализм шүгүрөөлөрүн, эрге-чарыгынын чаалап аларычче
ажылчын ангыны чедишкенин элтерин шыдаар.

Социализмг революциянын тилегиелерин дөштү оон ыңдыг
демиселге үенин болуп антикоммунистг калбак фронтуну
тургузууга индигил, капитализм үенин-ле боттандырып бо-
лур болгаш ажылчын ангынын, таракчыларынын, чонуну бил-
дир буржуа кезектеринин амьдарып байдалын чигидип ту-
рар ажылчын чонуну экономиктиг болгаш социал эрге-ажы-
ктары дөштү, демократтыг реформалар дөштү демиселин оларын
боттарынын дөрт сорулгалы деп көрүп турарын, тодаргай-
лаарга, 1960 чылдын Москва Мегелелинде бижөн чогуу-на
ол чүдүлдерин кылдып турарын сайыраңгай капитализмг чур-
тары хөй-хөй коммунистг партияларынын өлүмүг кем
ол деп кылдат удуруткулар көрүп турарлар.

Капитализмдин сайыраңгай чурттарынын коммунистг
партияларынын амгы үеде кылдып-ла турар чүдүлдеринин
шүгүлүгү удураалган, кылдат эштер, амгы демиселин
мурунга одурунда капитал-биле тулчуп турар коммунистер-
биле өп-сеткилдиг бөдүн-даа каттыжышынын ол чурттар-
да боттуг байдалдарын, оларга ажылчын ангынын революстуг
шимчөөшкенин чоруп турар ол онайга оруктарын биле-
рин-даа аяролтоолор. Керек кырында, «революциянын эрге-
ажык дөштү» чогуу-на революцияга чедир оруктарын олар
буруу шаап, компартияларын массалар аңгыларында, моно-
полияларын тергилдешкенин-биле, капитализм-биле демисел-
ге ажылчын ангыны эвилелдерин оскуларында чедирер
ыңдыг угландышынын дөштү турарлар.

Амгы-амгы чурттарынын социализмге шилчиринин хевир-
леринин дугайында айтырык талазы-биле кылдат эштер де-
гейин коммунистг шимчөөшкенин-биле база карышканнар.

СЭКП болгаш марксист-ленинчи өскө-даа партиялар, Моск-
ва Чөвүлдө хурдаларын документтеринде, СЭКП-нин Про-
грамманында тодаргай-биле чугаалаанын ышкыш социализмге
тайбын болгаш тайбын эвес шилчип болурун аргаларын ба-
рымаалап турар билдинтир. ыңдыг турбуче, кылдат эштер
бистин партиямыз болгаш амы-дууна өскө-даа партияларга
чүгө тайбын орукту хулаап турар деп шамап турар.

СЭКП ТК 1963 чылдын март 30-деги бодунуң чагаазында
бо айтырык талазы-биле бодунуң туржун база катан тайыл-
былаан:

«Ажылчын ангы болгаш оон авангарды—марксист-
ленинчи партиялар социализмг революциянын тайбын арга-
биле хаматты дайын чөгжө боттандырамынче чүтүкү турар.
Ол арганы боттандырамынче ажылчын ангынын болгаш бүгү
улустун эрге-ажыктарына чурттуң нияти национал эрге-
ажыктарына дүгүзүп ийик. Оон-биле калы революциянын
хөгжүрүрүн оруктарын шилчип алары чүгө ажылчын ангы-
дан хамарышпас. Бир эвес мөчүлүкчү аңгылар улусту чүдү-
лөрүн оралакчы бээр болза, ажылчын ангы эрге-чарыгына
чаалап аларынын тайбын эвес оруун ажылаар ужурга та-
варжыр. Бүгү-ле чүдүлөр боттуг байдалдар, чурттуң иш-
тинде болгаш делегей кырында амгы күштеринин дөштү-
рүндө хамаржыр.

Капитализмден социализмге шилчеге калды-да хевир-
биле боттанган болза, ол чүгө социализмг революциянын
пролетар диктатуразынын язы-бүрү хевирлери-биле болу-
нуп болур дээр билдинтир. Капитал чурттарында коммуни-
стерге баштаган ажылчын ангынын шыгарып демиселин
бедир-биле үенин көрүшкөн, СЭКП болза, оларга бүгү хевир-
инин дууламчызын болгаш дөштүгө киргөзүрүн бодунуң
хулаагелди деп савап турар.

Бистер боттарымын үзөл-болдыгы хөй каттап тайыл-
былаан бис, мынчангаш огу мадаа оон мынчак тодаргай тайыл-
былаан херек чөтк.

А кылдат эштерин бо айтырык талазы-биле туржун кал-
дылга? Ол турар оларын бүгү чугааларында болгаш ККП
ТК-нын июль 14-те чагаазында тодаргай көстүп турар.

Революстуг чоруктуң кол критерийн чепсекти тура хал-
мышкынын калжар-да, бүгү-ле чүдүлдерге, кая-даа хулаап
дөштү болуп деп, кылдат эштер санап турар. ыңчангаш, ком-
мунистер революстуг амгы демиселин бүгү хевирлерин—
күчүлөшкенин-даа, күчүлөшкөн чок-даа аргаларын ажы-
лаат ужурутук деп марксист-ленинчи өрөөлдү турда-ла, кы-
лат эштер социализмг революциянын тилегиелер дөштү де-
миселин тайбын хевирлерин ажылап болурунун арганын
херек кырында хулаап көрбөй турарлар-дыр.

База бир чугула айтырык—ол дээрде Азиянын, Африканын
болгаш Латин Американын улустарынын национал-хосталга-

лыг шимчөөшкенин-биле делегейин ажылчын ангынын де-
миселин аразында харылаа дугайында айтырык болур.

Социализмг делегей системанын болгаш капитализмг
чурттарынын компартияларынын иүүрү-биле бөгүн талөлет-
тирген делегейин революстуг ажылчын шимчөөшкенин база
Азиянын, Африканын болгаш Латин Американын улустары-
нын национал-хосталгалыг шимчөөшкенин—бо дээрде амгы
үенин улуг күштери-дыр. Оларын аразында шын харылаа-
лыг болуру империализмдин тилегиелерин кол чүдүлдеринин
бярээн болур.

Бо айтырыгын кылдат эштер канчаар шилтирел турары?
Ол болза, ону өзүлгөр алырга, бистин үенин кол чөрдүлөө-
ш—ол дээрде социализм биле империализмдин аразында
эвес а национал-хосталгалыг шимчөөшкенин биле империализм-
дин аразында чөрдүлөөлөр аларган деп, оларын ол чаа «тео-
риялыктан» көстүрүр. Кылдат эштерин боттап турары-биле
аларга, империализм-биле демиселин шилтирелди күжү со-
циализмдин делегей системаны эвес, делегейин ажылчын ан-
гынын демиселин эвес, а база-ла национал-хосталгалыг шим-
чөөшкени болуп турар.

Кылдат эштер оон-биле Азиянын, Африканын болгаш Латин
Американын улустарынын орутуңга сургажылганын өп чип
арга-биле чаалап аларын күзөп турар ышкыш. Ол «теория»
кымын-даа харын мегелезин. Мынчаар оон херек кырында
боттуг уткамы дээрде, кылдат теоретиктер ону күзөсө, күзөвө-
дө дөштүгү делегейин ажылчын ангынында болгаш оон тургусу-
уу—социализмдин делегей системанын национал-хосталга-
галыг шимчөөшкенин башкаландырып турары ол болур-дыр.

Бир эвес Октябрь революцияны, а оон соонда социализм-
дин делегей системанын тургустунганы империализмдин
үндөүлөгү чедир силгивөөн болза, колонизаторларын күш-
терин үе шапаан болза, Азиянын хөй-хөй улустары ботта-
рынын мадырыг болгаш карак кылды чоруу турра-даа, хер-
ек кырында тилең шылаар турган бээр ы

Совет Эвилелинин Коммунистг партиязынын Төп Комитединиң А Ж Ы К Ч А Г А А З Ы

(ТӨНЧҮЗҮ).

ныя онагай чүддерини үчүдү чокка кылган ажылчын агынын эң-не нити сорулгаларын санаанында өске чүве эвес-тир. Амгы үенди байдалдарында бистин шимчөөшкенин-тистин сорулгалары канчаар өскерли турарын кыдат эштер өскөрбейн турар азы өскөрерин күзөвейн турарлар-дыр. Олар кол шугуну капиталдан социализмге шилчегенй бүтү-ле үе-чазаларында күштүг боду артып турар нити сорулгалар болдурушаан. кол шугунун тодаргай, эңи сорулгалар чүтүлдүг, баулу-ла үре-түнедиг чорун чок кылдып турарлар-дыр.

Бодуну амгы улаанышкынын ажылдап кылбышаан, акы-дуума партиялар тус-тус чурттарда-даа, өз ыкшаа делегей масштабында-даа амгы күштөрүнүн түрүш байдалын, удуранышкык ийи системаларын хөгжүдөшкенин, амгы үе-чазда национал-хосталгалы шимчөөшкенин хөгжүдөшкенин онагай чүддерин тодаргай анализтеп көргөн.

Делегей байдалында өскөрүшкенин илантыг аналдып көргөн чорук бүтү делегейин акы-дуума партиялар-рында үенин мындыг марксист-ленинич характеристиказын ажылдап кылдырынын арганын берген: «Нол утказы капитализмден социализмге шилчиге болуп турар, Октябрьниң социализмг Улуг революциясындан эгелен бистин үеис болза, удуранышкык ийи нитиле системаларынын демиселинин үеи, социализмг революцияларын болгаш национал-хосталгалыг революцияларын үеи, империализмнин буурап дужеринин, колониалдыг системаны ууткаарынын үеи, социализмнин орунуче чаа-чаа улустарын шилчиринин, бүтү делегей масштабына социализмниң болгаш коммунизмниң тилелегинин үеи болур».

Амгы үени тодаргайлаа чорук делегейин коммунистг шимчөөшкенин стратегиязын болгаш тактиказын ажылдап кылдырды шын көөрүвүн үндөшкөн болган.

Марксист-ленинич партиялар бодуну нити шугуну тодаргайлаа, оң кол-кол чүддери мындыг.

— амгы үеде делегейин революстуг чорудулаанын характерин болгаш ужу-утказы социализмни болгаш коммунизмни тургузуу турар улустарын империализм-биле демиселинин, капитализмг чурттарда ажылчын агынын революстуг шимчөөшкенин, дарлатан улустарын национал-хосталгалыг демиселинин, нити демократтыг шимчөөшкенин чыгыс аай агышкык кылдып каттышканы-биле тодаргайлаатын; антиимпериалистг революстуг күштөрүн эвилелени шиптирлеп роль делегейин ажылчын агы-зынга болгаш оң кол үре түнелси — социализмниң делегей системаның хамарып турар, ол система делегейин социализмг революциязын хөгжүдөшкенин бодунуң кол салдарын үлөгөр-чиктиңиң күчү-биле, бодунуң ажыл-агый тургузушкуну-биле чедирип турар;

— херек кырында тургузушуп келген бүтүгүлүг байдалдарын (империализмниң агрессии чорудуун эң-не чидигеленинин, кедергей улуг үрегекчи күштүг чексектиң бар апаранын болгаш өске-даа чүддери) узамындан антиимпериалистг күштөрүн мурнуна турар бүтү-ле сорулгаларында төп черин термандоогу дайы-ны чыдаарын дөш демисел дээр турар. Коммунистг партияларын бирги черген сорулгалы — тайбыны камгалаарына, ядролуг халаптан кижи төрелгетенин тыяан алырынага тайбынга ынакшылыг бүтү күштөрүн сырый каттыштары болур;

— социализмг революциянын чурт бүртүдө амгы демиселинин иштиги хөгжүдөшкенин түнелсине боттандырар, оңи хевирлерин болгаш оруктарын ук чурттуң тодаргай байдалдары тодаргайлаа, Хойбул баулар болуп нити чүтү болза кашташканы өрге-чагырганы революстуг күш-биле дужу-рери болгаш пролетариаттын диктатуразын кайы-бир хевирге доктадып тургузары болур. Ажылчын агынын болгаш компартияларын сорулгалы чүт дөр болза социализмг революциянын тайбын, хамазты дайыны-биле холбашпаан оруунга ам бар болуп турар болдунар аргаларын эң-не буруну-биле ажыгалары болгаш ол-ла үеде тайбын эвес оруун, буржуазиянын удуранышынын чо-чексек-биле базарынга белең турары болур; нити демократтыг демисел болза социализм дөш демиселдин эргежок чугула дуудуш мезээ болур;

— национал-хосталгалыг шимчөөшкенин ажылчын агы-нын болгаш коммунистг партияларын эңи сорулгалары чүдө дөр болза антиимпериалистг демократтыг революциянын сорулгаларын туолуңга чедирери, тарачынан болгаш патриотчү хөвнүг национал буржуазия-биле эвилелге үндө-лиетинген национал фронтуну хөгжүдөшкени болгаш быжыг-лаары, национал демократиянын күрөвезин тургузарына болгаш хөгжүдөшкенин капитализмг эвес орунуче шилчигете таарымчалыг байдаларын белеткери болур;

— социализмг чурттарын аразында кадм ажылдажыл-ганын болгаш бот-бодуңга дуалажыгынын харылаалары, делегейин коммунистг болгаш ажылчын шимчөөшкенин сырый каттыжышыны болгаш чыгыс аай, кадм ажылдап кылган турмуштар болгаш үндөшкенин, партияларын амдыралынын ленинич принциптерин болгаш оларын бот-боттарынын аразында харылааларына иштиги болур төрүк коммунисттерин мурнуна турар түрү төөгүдүг сорулгаларын чедирерин шиптирлөөрүн эргежок чүтүла ифеддеп болуп турар.

Делегейин революстуг чорудулаанын хөгжүдөшкенин амгы үеде кол-кол оруктары мындыг-дыр, амгы үе-чазда делегейин коммунистг шимчөөшкенин кол шугуну кол-кол чүддери мындыг-дыр. Тайбын, демократия, национал хамарышыс чорук болгаш социализм дөш демисел — дол-чуу-биле алырга, ол кол шугунуң алыс утказы ол-дыр. Ол шугуну практикага жазык чок чорудары — делегейин коммунистг шимчөөшкенин чедиреринин магды-далы.

Акы-дуума коммунистг болгаш ажылчын партияларын Декларацияларында болгаш Меделегелинде ажылдап кыл-ган, амгы үенин байдалдарында делегейин коммунистг шимчөөшкенин ол бүтү эң-не чүтүла принципалдыг чүд-дери СЭКП-ниң чаа Программасында киргел, ук Программа болза бистин чүтүвүста болган ол ыкшаа делегей масшта-бында революстуг дужулааны марксист-ленинич бау-биле түнел көргөнгө бүрүнү-биле үндөлиетинин турар.

V.

Амгы үенин политиктиг база теоретиктиг үндөш айттыр-ларынн талазы-биле ККП-ниң удуруткучуларынн частыры-ларын боттары делегейин коммунистг алгеринин болгаш делегейин коммунистг шимчөөшкенин чыгыс аайн үрө-ринеңе улаган оларын практиктиг ажыл-чорудулааны-биле чарыбас харылаалыг.

ССРЭ биле Кыдат Улус Республикамынн чыгыс аай бүтү со-циализмг дем каттыштырылаанын чөлөгөнжү болур деп чүвени кыдат эштер өск кырында хулоон көрүп турар-даа, херек кырында бистин партиясы-биле, бистин чүтүвүста-биле харылааны олар бүтү улаанышкыга баксарандып турарлар.

ККП-ниң удуруткучу социализмг чурттарын дем каттыш-тырылааны бодунуң шимчөөшкенин дугайын тургалуу чугула-лап турар. Иччала-даа ол дем каттыштырылаага кыдат эш-терин хамарылааны оларын бүтүдө меделегелери удуранышкык бооп турар.

Статистикалык көргүзүп турары-биле алырга, КУР сөөлүг үш чыл иштиде социализмг дем каттыштырылаанын чурттары-биле салдылаанынын хемчөөшкени ийи ажыг катан кудулаан болуп турар. Кыдат эштеринин мынд улааныш-кынын түнелдери социализмг чамдык чурттарга оназ билдинтир болган.

Кыдат удуруткучу хөдөлүшкенин чүтүг социализмг чурттарын бот-боттарынын аразында харылааларын принциптерин шугу удуранышкык болуп турар эвес, харын база чамдык таварыгаларда бүтү күрөндөрин эдере ужу-дуг бүтүдөшү хулоон көргөн чурумнарына база нормалары-га удур болуп турар.

Мурнунда хол ужуу салдыган дужурулгаларын үрөш чө-рук социализмг чамдык күрөндөрин улуз ажыл-агыйына удуз когаралды чедирген. Мынд болганда, экономиктиг харылааларын эвөшкенин турарында Кыдаттын бодунуң эко-номикканы эвөш эвес когаралга база таваржып турар деп чү-ве черде билдинтир.

Бодунуң хөдөлүшкенин улуз массанын караанга агар-тырын ордлашканы, ККП-ниң удуруткучу чокта чаа «боду-вун күжүңе дайыр» деп теорияны идиң үндүргөн. Нити-биле чугааларга, чүтүгү-дө мурнунда чонун бодунуң күжө-нишкенин даянып, бодунуң чуртунуң иштиги куралы-ларын эң жиң ажылдап тургаш, чурт бүртүвү социализмниң тургузушкуну чорудары — бө дөргө социализмниң материал-техниктиг базанын тургузарынын шын оруу. Чурт бүр-үзүгө социализмни тургузарынын херээ — ол дөргө чүтүнү-даа мурнунда ол чурттуң узулуун, оңи ажылчын агынын, Коммунистг партиязынын херээ-дир.

Социализмни баштайгы чурт болган Совет Эвилели чүтүг бодунуң күжүңе даянып база иштиги куралыларын ажыл-дап тургаш социализмни тургузар ужура таваржып турган. Ыччалаш, ол социализмг чурттарын системаны туруп ту-рары — ол дөргө кайы-бир чурттуң улуз холу сула салып алгаш, чүтүг социализмни өске чурттарын дуалажыктын көрүп олунар дөш ол эвес-ле болгай. Чедиреринин эконо-миктиг тургузушкунга иштиги бүтү куралыларын мобили-зациян социализмг чурт бүртүвүн Коммунистг партия-зы бодунуң хулоон дөш саап турар. Мынд төлөдө, социализмниң тургузушкуну колдууга бодунуң күжү-биле боттандырып дугайында ККП ТК-нын меделегели оңи дөрт ут-казы-биле алыр болза анаа удураның чүтү чок турар ийик.

Иччала-даа ККП ТК-нын чагазынын бүтү тектигинин болгаш кыдат паралаага бижип турар хөй чугааларын көр-гүзүп турары-биле алырга, херек кырында ол тексттеге кан-чап-даа чөшпөзөргө аргажок, мындыг утканы анаа кирип ту-рар-дыр.

«Социализмниң тургузушкуну колдууга бодунуң күштө-рин» боттандырар деп формулдада өске чурттар-биле экономиктиг харылаа чүтүг салдылаанын-биле кытаалары-ны мынд боттан чыгыс национал ажыл-агыйларын тургу-зарынын концепцияны мыза чаштырып чыдар. Социализмг өске чурттарга мынды байдалды албадарын кыдат эштер орд-лажык турарлар.

«Бодунуң күжүңе дайыр» деп улаанышкынын чарлаар-ды социализмг чурттарын аразында сырый найралды кош-кадырыга ККП-ниң удуруткучуларын херектиг турган боор. Со-циализмг интернационализмниң принциптери-биле мындыг по-литиканы дужуру бичи-даа чүтүвө чок. Ону социализмг дем-каттыштырылаанын чыгыс аайн үрөш дөш ордла-жыкшыктың-дыр дөрдөн өскөр үнелеп болбас.

ККП-ниң удуруткучу экономиктиг харылааларын кызы-ры эвөзөгөри-биле чергелештир, Совет Эвилели-биле харыла-аны чидегилеринге улаандыган эвөш хемчегелерин чөртүткөн.

Кыдат удуруткучулар чүтүг социализмг лагерин сырый каттыжышкынын эвес, харын база пролетарыг интернацио-нализмниң принциптерин терешпаан, акы-дуума партиялар-нын аразында харылаанын нормаларын жарканын-биле үрөш, бүтү делегейин коммунистг шимчөөшкенин үрөш турарлар.

АКШ-та, Бразилияда, Италияда, Бельгияда, Австралияда, Индияда коммунистг партияларга удуз хөдөлүп турар, пар-тияга удуз анык-бүтү болук шаарлаачыктары ККП-ниң уду-руткучуларга организатан база деткин турар. Чыжээ, Бельгияда партиянын сөөлүг съездинде партиядан үндүргөн Гриш-панг бөлүгү ККП-ниң удуруткучулар дөшкөкө көргүзүп турар. АКШ-та Коммунистг партияга удуз демиселди бодунуң кол сорулгалы деп көрүп турар «Макса болгаш Кап» деп чөш чөш үндөш оппортунистг бөлүгүшкенин үрөгекчи ажыл-чо-рудулаанын деткинди турар. Бразилияда Коммунистг партия-нын хулоондун үндүргөн (чижээ, Амазонас — Грэйбейтс бөлүгү) фракциялык бөлүктөри кыдат эштерин талашында деткичиси ап турар.

ККП ТК Австралияда мурнунда удуруткучу кижигү-нөрин бирөөн чөрдөп Э. Амалди дузын-биле Австралиянын Компартиясына болгаш оңи удуруткучуларга удуз салдары-ныч ажыл-чорудуларын организатарын ордлажып турган Э. Халл бодунуң үенинде КУР-га чөрдөш, Австралиянын Ком-мунистг партиясына удуз ажы-биле чүтү чугаалап турган болгаш бодун догандыр бир эң-сеткилди кижилерин эвилел-дерин ордлажып турган. Австралиянын Компартиясынын ТК-зынын составында үндүргөн соонда, ол көөргөттинген чү-ве дег. Пекличе чөрдү болган.

Италияда «революстуг» тура халымышкыче кийгырып тур-ган өңтүк-чөрдөшгүлүг улустарын ордлап таралып турган, компартиянын Шадуан федерациязынын ажылдакчылары чо-раанырын бөлүтүнүң ажыл-чорудулаанын кыдат төлөөлекчи-лер өнөкчиди деткин турарлар.

Азияны, Африканы болгаш Латин Американын чурттар-ынын коммунистг база ажылчын партияларын үрөгекчи ажылды чөрдүрүн ККП-де эштер оңи кызындып турарлар. Коммунистг шимчөөшкенин хулоондун үндүргөн шаарлаачыктарын болгаш өскөрүчкө кирип, мынд удуруткучулар СЭКП-ниң политиканын удуз, бүтү делегейин коммунистг шимчөөшкенин шугунуңга удуз, ол өскөрүчкө бөлүктөри парлап турары иштүгү үлөгөдөгилерин боду-нуң солуннарына болгаш журналдарына дужуруп парлап турарлар.

Цейлонда Кыдаттын төлөөлекчилери троиктич «IV Интер-националды» чөшө болуп турар Э. Самбрактодун бөлүг-дөшкенин-биле сырый харылааны тулуп турар.

«IV Интернационалда» троиктер кыдат эштерин туру-жу бодуну сорулгаларына ажылаарын ордлажып, ККП ТК-га харын-даа анык чагаа бижөөр. Мыза шугу мында деп меделген турар: «IV интернационал бодунуң түрүп келген хуноонду тура-ла силерниң бетиң удуз хөдөлүп турарып иделдери удуз демиселди чөрдүп келген. «IV интернацио-нал» силерин талашарда түрүп турар... «IV Интернацио-налды бүтү делегей талазы-биле секретарында, бүтү коммуни-стг шимчөөшкенин иштиги силерниң эгелеринге дискуссия-га байыр чедирип турар. Ону улам хөгжүдөшкө силерни ол кийгырып турар».

Бүтү делегейин коммунистг шимчөөшкенин кол шугу-нунда ийи оларын күзөвейн турар акы-дуума комму-нистг партияларга болгаш оңи удуруткучулар кыдат уду-руткучулар «көрдүрүп халап турарлар. АКШ-тын, Франциянын, Италиянын, Индиянын Компартияларынын ажыл-чорудула-ларын боттан чүддери олар хөй далаарга парлап үндүрүп, таралып турганар. Акы-дуума партияларын билдинтир уду-руткучуларынн аразында ол чүддери авторлары кыдат бак сөөтери херегалар дөш боор! Мыза сийи арынныг-даа болгаш «барын оппортунизм», «революнизм» болгаш «ком-мунистг мөрдөлдү нормалыга дүшпөс», «социал-демократ-тыг дөш чөртүтүшкү» болгаш «көртүк», «харыскал-га чөк» болгаш «оттунуң чөртүк», «Азия, Африка болгаш Латин Американын чурттарынн революстуг чонун тогу-дуну, кулу көөр чөртүк» деп-даа бижип турар.

АКШ-тың болгаш Барын Европаның компартияларын «эң авантиричти америк империализм-биле кадм чыгыс аай» хө-дөлүп турар деп кыдат удуруткучулар буруудып турарлар. Индиянын Компартиянын удуруткучуларын «бөлүгүшкенин» дөрдөдөн өскөр адавып турар. Франциянын, Италиянын, Индиянын, АКШ-тын коммунистг партияларын удуруткучу-ларын «империализмниң болгаш бүтү реакционерлерин са-

лым-чаванын дугайында сакшып турарлар» деп чүдөк бурдуудышына онааштырып турар. ККП-ниң удуруткучу-лары бодуну июль 14-те чагазында СЭКП «империализмни дуалажыкты болуп турар» дөш чөргөйгү нугула кылып ту-рар. Ленинин уузу партиязма троиктерден өске кым-даа өлдө-ле оод шугу хулоон мезги тодаргай боорга, мынд хө-вирлиг нугулачу бурдуудышынын кылырынга дийинмей келген.

Кыдат эштерин мынд хөдөлүшкенин империалистг пропагандалы чөртү турарына эдилгендер херээ бар деп бе? Бүтү делегейин коммунистг шимчөөшкенин «словакия» дугайында буржуаз паралаанын алты-кышкы салып, ККП ТК-нын тургужу болган жарылааны бодунуң эрге-ажыктарына ажылаарыч империалистг чактарын кий-гырып турары таварыга эвес.

Бүтү делегейин коммунистг шимчөөшкенин «ажыл-чо-рудулаанын дугайында информацияны кыдат коммунисттер-ин алыр боттот, шын дөш чок кылырын кызыкш. «Тай-бынын болгаш социализмниң айттырлары» деп журналды — коммунистг болгаш ажылчын партияларын коллективтиг теоретиктиг база информативтиг органын релкологиянын составында ККП-ниң төлөөлекчилери үтөш, ыччалаш бө жүрүлдү кыдат дыл кырынга парлап үндүргөн сөтөткан.

Бүтү делегейин коммунистг шимчөөшкенин хулоон-дуну кыдат удуруткучуларын чарыдакчык ажыл-чорудула-ны акы-дуума марксист-ленинич партияларын талашында дүрүм баураар килеңкешкени таваржып, айтур шавыш-кынын ап турар.

Акы-дуума компартияларын аразында харылаанын бир партия бодун «акы-дуума өске партияларынн үтөгүнө тур-гужу болбас, акы-дуума партияларынн иштиги херектеринге холгарлар чөртүк болуру болбас...» деп ККП ТК-нын ча-газында чугаалап турар, бө дөргө багыт эвес меделде-дир. Иччала-даа бодунуң болбас мынд хөдөлүшкенин хары-нын кыдат эштер боттары кылып турарлар. Делегейин ком-мунистг шимчөөшкенин эрге-ажыктарын үрөшпаан, олар Декларацияда база Меделегели бижитинген нормаларга бол-гаш принциптерге чөртүчү хөдөлүп, акы-дуума өске партия-ларын бодунуң салдарына болгаш контролюнга чагырып алы-рын ордлажып турар.

Социализмг лагерде база делегейин коммунистг шим-чөөшкенин ККП-ниң удуруткучуларынн она шугунуң тодаргай чиктеринин бирөөн бала албаны айттырынын талашы-биле ол туржу болуп турар. 1960 чылдын ийги чарында албаны удуруткучулар амгы үени үндөш айт-тырларынын талашы-биле «өш оппортунистг турмуш акы-биле хөдөлүп, СЭКП-ге болгаш акы-дуума өске-даа партияларга хамарыштыр өжөөнөшкөк политиканы чөрдү-п эгелен билдинтир болгай. Совет Эвилели-биле поли-тиктиг, экономиктиг болгаш культуруг харылаанын үрөгекчи чедирген антисоветтиг кампанияны чурттуң иштиге алба-ны удуруткучулар калбарканы.

Албаны удуруткучуларын антиленинич ол ажыл-чө-рудулааны коммунистг база ажылчын партияларын кол хөй нурууу шиптирлеп-биле буруу шапкан болгай. Албаны удуруткучуларын бодунуң херээге дүшкүрү кылдыр ажыл-дап дөш ККП-ниң удуруткучулар шугу эвес турмуш эдилген. Совет Эвилелинде болгаш социализмг өске-даа чурттарга база акы-дуума партияларга удуз ачык оручке оларын кыдат эштерин шугу ыдалап турганы ам билдинтир.

СЭКП-ге болгаш марксист-ленинич өске-даа партияларже бодунуң халаашкынына ККП-ниң удуруткучулары итослап айттырыны она чери берип турар. Совет Эвилели-нин болгаш социализмг өске-даа чурттарын Югославия-ны харылаанын экижөөн чөртү коммунистг шимчөөш-кени бергөшкенин тургускан дөш аянын кылдыр чүвө-ни байдалын иччаар көргүрүн олар ордлажып турарлар. Югославия социализмг чурт эвес деп, фактыга чөртүшүр, олар шырбыл бадтыкып турарлар.

Буруунуң кол үдүнү Сталин чүктөрү ужуруду, үр үеде туруп келген чөрдөшкөн ажың эртер дөш, Югославия-ны харылааны херек кырыга экижир херекке СЭКП акы-дуума өске партиялар-биле кадм инициативаны 1955 чылда көрдүп үндүргөн билдинтир болгай. Ол үеде ККП-ниң удуруткучулары Югославия социализмг тургужу-нун характерин талашы-биле кыдат-даа чыгынып турбайн турган. Чыжээ, «Югославия социализмниң тургужу-нунда чүтүла чедиреринин, ам безип чедип алган» деп «Жымын жибөө» солун меделген турган.

Югославияда социал-экономиктиг чорудулаанын шын анализин көргүзүп турары-биле оңи сонгаарты чылдарда социализмниң туржу мыза быжыга берген. Бир эвес 1958 чылда удуруткучулар сектор 100 хуу, келээ ажыл-агыйда — 6 хуу болган салгыда — 97 хуу болуп турган болза, ам үстүдөгү социализмг сектор 100 хуу, келээ ажыл-агыйда — 15 хуу болган салгыда — 100 хуу болуп турар. Харылааларын чорумчуларын эгелен ол өрткөн үе-нин дугурунда, даштыкы политиканын айттырыларын талашы-биле Югославиянын туржу Совет Эвилелин болгаш социализмг өске-даа чурттарын туржу-биле чөкшүлөжүп турар апарган.

Югослав айттырынын талашы-биле бодунуң туржун кы-дат удуруткучулар чүг шак иччаар шынгыг өскөткөнөрү? Оларын-биле алырга, СЭКП-ниң болгаш марксист-ленинич өске-даа партияларынн политиканын баскарылааны чыл-дак таварыга эң ажыкты чүвени ордан көргөнөр боор дөрдөн өске тайлыртын анаа бөзө берге.

Принципалдыг идеолоттуг эвөн хөй айттырлар талашы-биле СЭКП биле ЮК-ниң аразында маргылаалар ак-даа үрүгүчүлүг турарын совет коммунистг билдирер. Бу дугайын югослав удуруткучулары бис шугу меделген турган-даа бис, меделешпаан-даа турар бис. Иччала-даа анаа үндөшпөш Югославиянын социализмг «үндүрер», социализмг чурттар бол ону үрөш болгаш ККП-ниң удуруткучуларын кылып турары ыкшаа, оңи империализмниң лагеринге илер болза ол шын эвес болуп ийик. Империалистг харын-на ону күшөп турарлар.

Делегейде ам социализмг 14 чурт бар. ырак эвес келер үеде олар мыд көүдөй бөш дөрдөнгө халыш-биле бузурп турар бис. Буруне удуруткучуларда турун турар акы-дуума партияларын таваржып турар айттырыларын хемчөөшкө улам калбарып турар, акы-дуума партиялар буруу агы-ныг байдалдарга ажылдап турарлар. Мынд байдалдарда акы-дуума партиялар калдыр-бир айттырыг шиптирлөөр-нөргө агы-агы аргаларын херөгел турарында кыдат-даа эдилгенчиг чүвө чок. Мынд таварыгаларда марксист-лениничлер чүвө кылды ужурутугу? Удуруткучулар олар-нын-биле чөшпөзөргөшөй турар дөш-ле, кайы-бир соци-ализмг чурту социализмг эвес деп болур бе? Мыча дээр болза, ол дөргө баура-ла кара-туралында чорук бол-ган мынд методтиг марксист-ленинизм-биле дугуру кан-дыг-даа чүтүвө чок.

Бир эвес кыдат удуруткучуларынн үдөрин эдере чүвө болза, иччаа Албаны Күш-ажып партиязынын удуруткучу-ларын-биле бистин шынгыг чөрдөшкөргө бар болган ужурун-да, Албанияны бис шалды-ла социализмг эвес чурт деп чар-даа ужуруп турган бис. Иччаарга ол шын эвес, айттырыг субъективтиг бау-биле көөр болуп турган. Албаны удурут-кучулар-биле удуз чөрдөшкөн бар тураажок, совет коммуни-стг Албаниянын социализмг чурт деп санап турар болгаш социализмг дем каттыштырылган Албаниянын чары бөзөр болдурубас дөш бодунуң талашында бүтү хемчегелерин ап турар.

Шаг-төөгөндө-не чачыл болган совет-кыдат найралды

ККП-ниң удуруткучулары калчаар удуз турарын, социализ-мг чурттарын чыгыс аай кошканып турарын бистер хо-мууд көрүп турар бис.

Социализмг дем каттыштырылаанын, делегейин бүтү коммунистг шимчөөшкенин чыгыс аай дөш СЭКП тур-жуп турар болгаш туржур-даа.

VI. 1960

Чамдык түнелдери үндүрүп көрөлинер. 1960 чылдын Меделегелин хулоон алганнын соонда эр-кен үе делегейин коммунистг болгаш ажылчын шимчөөш-кенин марксист-ленинич программанын шыннын бурун бадтыккан. Коммунистг тургузушкунда Совет Эвилели-нин чедиреринин, социализмни өске чурттарында соци-ализмг тургузушкунун чедиреринин бүтү делегейде кижилерин угаан-бодаларына улам-на революстуг салдар-ын чедирип турар. Революстуг Күб барын чарык бимбүр-лекке социализмни чырыктыканы кызыкшан. Туолуңга чедир ууткаары ам ырак эвес, колониалдыг системаны шиптир-ле согушкуну таварыштырган. Империалистг чурт-тарын ажылчын агымы чаа-чаа тилелдери чедип алган. Делегейин революстуг шимчөөшкенин бурунгаар чайтылыш чок чоруп орап.

1960 чылдын Меделегелинде делегейин коммунистг шимчөөшкенин кол шугуну шын айтканын ол бүтү көргүзүп турар. Ам сорулга чүд дөш, ол кол шугунуң дүш-түрү ажылдары болгаш хөдөлери, ону компартия буржуазиян байдалдарына таварыштыр хөгжүдери болган тодаралары болду-дур. Иччалаш делегейин коммунистг болгаш ажыл-чын шимчөөшкенин ККП ТК-нын июль 14-те чагазында ону кылып турары ыкшаа, кыдат-бир чаа кол шугуну албадар дээр бүтү-ле ордлажышкынар барымыга чөк болган торалык. Ол «кол шугуну» хулоон алыр дөргө 1960 чылдын Меделегелинде чылаар, К1 партиянын хулоон алганы ол Меделегели чөртүк болуп турар программаны айткышкынар-биле чөшпөзөргө дөш ол болуп

Кезээде дириг Маяковский

Төрүттүнгөн хүнүндөн бээр 70 чыл болганынга

В. МАЯКОВСКИЙ

«Дуун мен Маяковскийн политиктиг темага шүлүүн «Известиядан» душ болуп номчудум... политиктиг болгаш административтиг бодол-биле алырга, мен ындыг тааламга таварышпаандан бээр элээн үр апарган кижини мен. Коммунистер эпти-ле хуралдап, мырыңай хөдүм эртыр хуралдап турарлар-дыр деп, оларны бодунуң шүлүүнде ол ырманын сый кыжырып, кочулап, бак сөглээн чорду. Шүлүк чогаалының талазы-биле, та кандыг чүве, оозун билбес мен, а политика талазы-биле ол мырыңай шын дээрзин бүзүредип тур мен».

В. И. ЛЕНИН.

В. В. МАЯКОВСКИЙ.

Чаа үениң үнү

Ленин биле Партияны ийис алышкыларга деңгеп бижээн Владимир Владимирович Маяковскийниң чидилип каан селемеге дөмөй шүлүк чогаалы-биле мени баштай таныштырган. оон чогаалдарының оңдурдукчулары Степан Арбузович Сарыг-олга, Юрий Шойдакович Кнзигеешке, Монгуш Борухович Кенин-Лопсанга болгаш өскөлерге-даа четтиргенини илереттим. Сургул чораян чыдарымга «Владимир Ильич Ленин» деп шүлүгледен «Партия» деп үзүлдүңү чөкө концертке номчувадым дээр. Оон ындыг одургулар ам-даа кулаамга чангылап, сагыш-сеткилини хей-аыт кирип чоруур: Ленин джир бис — Партия дээнвис ол. Партия джир бис — Ленин дээнвис ол. Маяковскийниң чогаалдары революцияның хөгжүмү-биле, калжың хөндөр-биле долдуган. Владимир Ильич Ленинниң дугайын бижик тура, оон революция амыл-чоруула-газы болгаш делегей болушунуңна-ры-биле кызыгараттырмай, бодунуң сагыш-сеткилинде хуу болаларын хөй чылдарга илереткен. Мээң өрөңнү турар институтум — Совет чогаалчылар эвденлиниң чынында А. М. Горький аттыг чечен чогаал институтунун студенттери ол-бо чогаалчыларың дугайында бо-ла маргыжа бээр бис. Чокта чаа Владимир Владимирович Маяковскийниң шүлүктериниң

В. Маяковскийниң чогаалдары тыва дылда

Совет үениң талантылыг шүлүкчү В. В. Маяковскийниң сурадыг чогаалдары оңдурган, тыва номчукчуларга бараалдап чедирерине бистин республиканың чогаалчылары иденпейлп киржин турар. 1956 чылда оон шүлүктериниң чынында тускай ном кылдыр үгөн. Инда «Левый марш», «Ленин-биле чугалажык» деп шүлүктерини хоочун шүлүкчү С. Сарыг-ол бедиң дендеге оңдурган. «Совет паспорт дугайында шүлүктү» Ю. Кнзигеештин оңдурган болгаш өске-даа оңдургалары чедимчелиг болган деп дендегесе чогуур. Ол ном үгөн соонда Маяковскийниң шүлүктерин оңдурары улам каабаган. 1959 чылда Тываның ном садмаларына Октябрь революцияны дугайында «Эки-ле-дир» деп шүлүгледин оңула-ды тускай ном кылдыр көстүп келген. Оон оңдурдукчу шүлүкчү М. Кенин-Лопсан болган. Алардыг совет шүлүкчү «Владимир Ильич Ленин» деп шүлүглединиң сөөгү мээң Ю. Кнзигееш, «Кыйгырар-ла шаам-биле» деп шүлүгледини Адын-оол Даржаа оңдурган. В. В. Маяковскийниң чогаалдарына чонуну мыакшылы хун туудум-на күштедиң, ам-даа хөй-хөй шүлүктерин оңдурган, тускай ном кылдыр үндүрерин номчукчулар күтсеп турар.

Д. АНАЙ-ООЛ.

Совет чогаалчылар В. Маяковский дугайында

Владимир Маяковский — улуг революцияның улуг шүлүкчүсү. Оон чогаалчы салдары чүгө совет поэзияга эвес, а бүгү делегейге хемчээл чок улуг салдарыг ол дугайында маргылда-даа чок. Анаа шүлүкчү-лерин болгаш чонуну мыакшылы вектерден вектерге дамчыр бөөр деп бой-дай-дыр мен.

Александр ПРОНОФЬЕВ.

Маяковскийниң поэзиямың тү аанынмың талазы-биле эгээримес байлашкылымың-ла шын. Оон откут чидиг динчалып турары-ла шын. Инчалла-даа үн аанынмың байлашкылымың болгаш откут чидигиниң эң-не дээди чөгөргөңиң шынмың чөдө түдөп дээ, оон эгееңден эгээлш төвүтүңге чедир чижек чок революция чогалыңдык. Маяковскийниң поэзиямың шак ол термоядролуг хөдөдиркичи дээди чөгөргөң ол шынмың вектиң эң-не бедиң орбитаның көдүрүп үндүрүкөн.

Монгуш ДОРЖУ, Москвада А. М. Горький аттыг чечен чогаал институтунун студентизи.

Маяковскийниң поэзиямың тү аанынмың талазы-биле эгээримес байлашкылымың-ла шын. Оон откут чидиг динчалып турары-ла шын. Инчалла-даа үн аанынмың байлашкылымың болгаш откут чидигиниң эң-не дээди чөгөргөңиң шынмың чөдө түдөп дээ, оон эгееңден эгээлш төвүтүңге чедир чижек чок революция чогалыңдык. Маяковскийниң поэзиямың шак ол термоядролуг хөдөдиркичи дээди чөгөргөң ол шынмың вектиң эң-не бедиң орбитаның көдүрүп үндүрүкөн.

Николай ГРИБАЧЕВ.

Маяковскийге дык-ла мыак мен ийин. Оон шүлүктерин, шүлүгледерин төрөөн азербайжан дылынга чеже чылдар иштинде оңдурдуңуң кел-бедим дээр. Оларның арамында шүлүгледерден «Владимир Ильич Ленин», «Эки-ле-дир», «Кыйгырар-ла шаам-биле» болгаш оон-даа өске. Кезээде-ле, кижин мен Маяковский

Баку хоорай.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Ереван хоорай.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Маяковский бистин вектиң кайгамчык шүлүкчүсү деп санап турар мен. Анаа мыак-даа мен инчалаш.

Номчукчу кижин болганымз Маяковскийни мээң шүлүкчүм кылдыр, а шүлүкчү кижин болганымз ону бодумуң башкым кылдыр санап турар мен.

Маяковский калчаар бижээн-дир, мен база-ла ол дег кылдыр бижиримни күтсеп чоруур мен ийин.

Кыйгырар-ла шаам-биле

(Шүлүгледен үзүндү)

Ырак-улак коммунисттиг талыгырже чөдө бээр мен,	Өттүр сөглөэн эгелери карарып тур.	Улуг хүлөр тураскаалче дүкпүрер мен,
Ырын, тоолдуң маадырыңдан артык эрес чөдө бээр мен,	Эң-не мыак октут чөпсөм,	Уян кыйгак мраморже дүкпүрер мен,
Мээң шүлүүм — чеже назын, чеже чазак ажыр чурттааш,	Элээн кыска чидиг шүлүүм	Акы-дунма боттарымыс
Менги баштыг бедиң сын дег үе-шагны эртип чедер.	Аттыг чидиг хымыштар дег	Алдар былаашкаш чор бис ону, —
Мээң шүлүүм коммунизм шаанга чедер, чедер дооста —	Азтыг шериг дег,	Тулчуушкунга тургустунган социализм
Быстар чүрөөн хаара-туткан ыры мыкшаш уян чөтпөс,	Чөзөби чылда дайыннарны ажып тилээн,	Шүптүвуска тураскаал бөөп артып калзын,
Кызылгыр чөөс кызылалдан тыптары дег дүш бөт чөтпөс,	Чандыр барбас чөпсөк болган шүлүктерим дөгөргөзип,	Шүлүкчүрер плакаттар дылы-биле
Кырып өлгөн сымдык чырымы кестүрү дег меге чөтпөс.	Чангыс сөс-даа арттырбайн — эң-не сөөлүг арзынга дээр,	Чүдөк-бузар бүгү бакты чүлгүй шапкаш,
Мээң шүлүүм хөй-ле чылда тулчуп чедер,	Аар-салам, эрбелечек, көсүкү чедер, чогаалдып каан водопровод, чогаалдып каан водопровод	Калдык шымырак болурунар өрөөп калган.
Аар-салам, эрбелечек, көсүкү чедер, чогаалдып каан водопровод, чогаалдып каан водопровод	Амгы шагга келгени дег мыңчаар чедер.	Кара-ла бо, кыраан тудум өлдөп чиктиг
Хорумналган чөвөт номнар аразынга, Демир мыкшаш оңдургалар дилеп чорашаш, мөөңиян тыпкаш,	Хоочун шагын, мыңчалла-даа дүрүлүг-күштүг чөпсөк-тир деп,	Казымал, бир амытанга дөмөйлөштим.
Денди өөрүп, тудуп, сыйбап көөр-даа өкпөр,	Урарчыг сөстөр ступу чассываан мен;	Че бе, ажим амыдырал, ам-даа баззал,
Чоддак бажын дымдыраткан уян уруг	Угаан-хут чөк эгени бээр сөстөр мында.	Дөдөр шаавыс бешчылдашкаш үзе базаал,
Чогаалдарым, парад кылган шериглер дег, чыскаалдырған,	Чоргаар баткан оңдургалар эртип чор мен	Шүлүктерим рубль чедир кончаа бербөөн,
Чоргаар баткан оңдургалар эртип чор мен	Шүлүктерим коргулчун дег аар болуп, өлүмгө-даа, өңмас менге алдарга-даа белең турлар.	Чазанырлар сандай тоонуг белек бербөөн,
Шүлүктерим коргулчун дег аар болуп, өлүмгө-даа, өңмас менге алдарга-даа белең турлар.	Шүлүктериниң шип-ле шипшиң, оңгак аастыг бөөлөр дег	Чу-даа канчаар, ажимы-биле чугаалаарга, Чаа чуп каан хөй-ле болза,
Шүлүктериниң шип-ле шипшиң, оңгак аастыг бөөлөр дег	Эли-Айлан килдан кырында Хосталганар холун суурупкан туру. («Чурумуң хамааты»).	Чаа чуп каан хөй-ле болза, халпанын ол.
Эли-Айлан килдан кырында Хосталганар холун суурупкан туру. («Чурумуң хамааты»).	«Американы мээң ажитканым» деп чечен чулууге Маяковский мыңча деп бижээн: «...Каттыкан Штаттар болун Америка деп алаар эргени күш-биле, чөпсөк-биле болгаш долларлар-биле, келжы республикаларын болгаш колонналарын коргудуп турган чедип алган.	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
«Американы мээң ажитканым» деп чечен чулууге Маяковский мыңча деп бижээн: «...Каттыкан Штаттар болун Америка деп алаар эргени күш-биле, чөпсөк-биле болгаш долларлар-биле, келжы республикаларын болгаш колонналарын коргудуп турган чедип алган.	Чүгө мээң үр эвес... чоруп чоразымың үениң бестин иштинде мексикаларнын боттарынын алыс шаандай тура чурттап келген чериниң байлаан националиастар дээн мексика төлөвлөлдүп ужуңда американыр демир чүдүрүүн оларнын думчуңна калгырадып турду; венецуала улустун сымыртыканы бир-ле чазак-ка болчуп, отрад шериглер чорудуп турду; өрөнер төлөвөс болунарда, Чаралыг Канада тилени эгээрээ, өвөөр деп Англияга ак-кара чокка сатымырып турду...»	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Чүгө мээң үр эвес... чоруп чоразымың үениң бестин иштинде мексикаларнын боттарынын алыс шаандай тура чурттап келген чериниң байлаан националиастар дээн мексика төлөвлөлдүп ужуңда американыр демир чүдүрүүн оларнын думчуңна калгырадып турду; венецуала улустун сымыртыканы бир-ле чазак-ка болчуп, отрад шериглер чорудуп турду; өрөнер төлөвөс болунарда, Чаралыг Канада тилени эгээрээ, өвөөр деп Англияга ак-кара чокка сатымырып турду...»	Арааталыг америк империализмин кайгамчык-ла шын болгаш өй-шаанда тодаргайлаан характеристика-дыр! Барымы таланып мактанга чурттарыңдан чаныштарда, көргөн болгаш дыңчаан чүдүрерин бодамышаан, шүлүкчүңүн бижээни болза: Даш ордуларда чаштынып алганарны Таптап көргөш.	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Арааталыг америк империализмин кайгамчык-ла шын болгаш өй-шаанда тодаргайлаан характеристика-дыр! Барымы таланып мактанга чурттарыңдан чаныштарда, көргөн болгаш дыңчаан чүдүрерин бодамышаан, шүлүкчүңүн бижээни болза: Даш ордуларда чаштынып алганарны Таптап көргөш.	7000 бырыстаа бурунгаар халдып өрө-даа, Чөд чыл жожуулан өрөлдө эзөп-тир мен. («Чара кезип каан бедиң бажың»). Чаа, совет үениң кижиленип төлөптү сагыш-сеткилин илеретпешан, Маяковский: «Совет улусу боду чоргаалдыг; буржуаилерге турарында көргүлээр бис» деп медеген чорашан. А шүлүкчү арай өвөөлүрүр «Совет паспорт дугайында шүлүк» деп кайгамчыктыг чогаалын бижээн, ол чогаалда Октябрьниң улуг туртуңуң патриотчу хамаатымын сагыш-сеткилин болгаш бодалдарын канчаар-	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
7000 бырыстаа бурунгаар халдып өрө-даа, Чөд чыл жожуулан өрөлдө эзөп-тир мен. («Чара кезип каан бедиң бажың»). Чаа, совет үениң кижиленип төлөптү сагыш-сеткилин илеретпешан, Маяковский: «Совет улусу боду чоргаалдыг; буржуаилерге турарында көргүлээр бис» деп медеген чорашан. А шүлүкчү арай өвөөлүрүр «Совет паспорт дугайында шүлүк» деп кайгамчыктыг чогаалын бижээн, ол чогаалда Октябрьниң улуг туртуңуң патриотчу хамаатымын сагыш-сеткилин болгаш бодалдарын канчаар-	Эти-чаг, чоос, бузут-бак камгалааш. Хоолуурган дөргө көрүп алган.	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Эти-чаг, чоос, бузут-бак камгалааш. Хоолуурган дөргө көрүп алган.	Эли-Айлан килдан кырында Хосталганар холун суурупкан туру. («Чурумуң хамааты»).	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Эли-Айлан килдан кырында Хосталганар холун суурупкан туру. («Чурумуң хамааты»).	«Американы мээң ажитканым» деп чечен чулууге Маяковский мыңча деп бижээн: «...Каттыкан Штаттар болун Америка деп алаар эргени күш-биле, чөпсөк-биле болгаш долларлар-биле, келжы республикаларын болгаш колонналарын коргудуп турган чедип алган.	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
«Американы мээң ажитканым» деп чечен чулууге Маяковский мыңча деп бижээн: «...Каттыкан Штаттар болун Америка деп алаар эргени күш-биле, чөпсөк-биле болгаш долларлар-биле, келжы республикаларын болгаш колонналарын коргудуп турган чедип алган.	Чүгө мээң үр эвес... чоруп чоразымың үениң бестин иштинде мексикаларнын боттарынын алыс шаандай тура чурттап келген чериниң байлаан националиастар дээн мексика төлөвлөлдүп ужуңда американыр демир чүдүрүүн оларнын думчуңна калгырадып турду; венецуала улустун сымыртыканы бир-ле чазак-ка болчуп, отрад шериглер чорудуп турду; өрөнер төлөвөс болунарда, Чаралыг Канада тилени эгээрээ, өвөөр деп Англияга ак-кара чокка сатымырып турду...»	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Чүгө мээң үр эвес... чоруп чоразымың үениң бестин иштинде мексикаларнын боттарынын алыс шаандай тура чурттап келген чериниң байлаан националиастар дээн мексика төлөвлөлдүп ужуңда американыр демир чүдүрүүн оларнын думчуңна калгырадып турду; венецуала улустун сымыртыканы бир-ле чазак-ка болчуп, отрад шериглер чорудуп турду; өрөнер төлөвөс болунарда, Чаралыг Канада тилени эгээрээ, өвөөр деп Англияга ак-кара чокка сатымырып турду...»	Арааталыг америк империализмин кайгамчык-ла шын болгаш өй-шаанда тодаргайлаан характеристика-дыр! Барымы таланып мактанга чурттарыңдан чаныштарда, көргөн болгаш дыңчаан чүдүрерин бодамышаан, шүлүкчүңүн бижээни болза: Даш ордуларда чаштынып алганарны Таптап көргөш.	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Арааталыг америк империализмин кайгамчык-ла шын болгаш өй-шаанда тодаргайлаан характеристика-дыр! Барымы таланып мактанга чурттарыңдан чаныштарда, көргөн болгаш дыңчаан чүдүрерин бодамышаан, шүлүкчүңүн бижээни болза: Даш ордуларда чаштынып алганарны Таптап көргөш.	7000 бырыстаа бурунгаар халдып өрө-даа, Чөд чыл жожуулан өрөлдө эзөп-тир мен. («Чара кезип каан бедиң бажың»). Чаа, совет үениң кижиленип төлөптү сагыш-сеткилин илеретпешан, Маяковский: «Совет улусу боду чоргаалдыг; буржуаилерге турарында көргүлээр бис» деп медеген чорашан. А шүлүкчү арай өвөөлүрүр «Совет паспорт дугайында шүлүк» деп кайгамчыктыг чогаалын бижээн, ол чогаалда Октябрьниң улуг туртуңуң патриотчу хамаатымын сагыш-сеткилин болгаш бодалдарын канчаар-	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
7000 бырыстаа бурунгаар халдып өрө-даа, Чөд чыл жожуулан өрөлдө эзөп-тир мен. («Чара кезип каан бедиң бажың»). Чаа, совет үениң кижиленип төлөптү сагыш-сеткилин илеретпешан, Маяковский: «Совет улусу боду чоргаалдыг; буржуаилерге турарында көргүлээр бис» деп медеген чорашан. А шүлүкчү арай өвөөлүрүр «Совет паспорт дугайында шүлүк» деп кайгамчыктыг чогаалын бижээн, ол чогаалда Октябрьниң улуг туртуңуң патриотчу хамаатымын сагыш-сеткилин болгаш бодалдарын канчаар-	Эти-чаг, чоос, бузут-бак камгалааш. Хоолуурган дөргө көрүп алган.	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Эти-чаг, чоос, бузут-бак камгалааш. Хоолуурган дөргө көрүп алган.	Эли-Айлан килдан кырында Хосталганар холун суурупкан туру. («Чурумуң хамааты»).	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Эли-Айлан килдан кырында Хосталганар холун суурупкан туру. («Чурумуң хамааты»).	«Американы мээң ажитканым» деп чечен чулууге Маяковский мыңча деп бижээн: «...Каттыкан Штаттар болун Америка деп алаар эргени күш-биле, чөпсөк-биле болгаш долларлар-биле, келжы республикаларын болгаш колонналарын коргудуп турган чедип алган.	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
«Американы мээң ажитканым» деп чечен чулууге Маяковский мыңча деп бижээн: «...Каттыкан Штаттар болун Америка деп алаар эргени күш-биле, чөпсөк-биле болгаш долларлар-биле, келжы республикаларын болгаш колонналарын коргудуп турган чедип алган.	Чүгө мээң үр эвес... чоруп чоразымың үениң бестин иштинде мексикаларнын боттарынын алыс шаандай тура чурттап келген чериниң байлаан националиастар дээн мексика төлөвлөлдүп ужуңда американыр демир чүдүрүүн оларнын думчуңна калгырадып турду; венецуала улустун сымыртыканы бир-ле чазак-ка болчуп, отрад шериглер чорудуп турду; өрөнер төлөвөс болунарда, Чаралыг Канада тилени эгээрээ, өвөөр деп Англияга ак-кара чокка сатымырып турду...»	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Чүгө мээң үр эвес... чоруп чоразымың үениң бестин иштинде мексикаларнын боттарынын алыс шаандай тура чурттап келген чериниң байлаан националиастар дээн мексика төлөвлөлдүп ужуңда американыр демир чүдүрүүн оларнын думчуңна калгырадып турду; венецуала улустун сымыртыканы бир-ле чазак-ка болчуп, отрад шериглер чорудуп турду; өрөнер төлөвөс болунарда, Чаралыг Канада тилени эгээрээ, өвөөр деп Англияга ак-кара чокка сатымырып турду...»	Арааталыг америк империализмин кайгамчык-ла шын болгаш өй-шаанда тодаргайлаан характеристика-дыр! Барымы таланып мактанга чурттарыңдан чаныштарда, көргөн болгаш дыңчаан чүдүрерин бодамышаан, шүлүкчүңүн бижээни болза: Даш ордуларда чаштынып алганарны Таптап көргөш.	Чырык чагай Коммунизм ТК-ынга чөдө бергеш,
Арааталыг америк империализмин кайгамчык-ла шын болгаш өй-шаанда тодаргайлаан характеристика-дыр! Барымы таланып мактанга чурттарыңдан чаныштарда, көргөн болгаш дыңчаан чүдүрерин бодамышаан, шүлүкчүңүн бижээни болза: Даш ордуларда чаштынып алганарны Таптап көргөш.	7000 бырыстаа бурунгаар халдып өрө-даа, Чөд чыл жожуулан өрөлдө эзөп-тир мен. («Чара кезип каан бедиң бажың»). Чаа, совет үениң кижиленип төлөптү сагыш-сеткилин илеретпешан, Маяковский: «Совет улусу боду чоргаалдыг; буржуаилерге турарында көргүлээр бис» деп медеген чорашан. А шүлүкчү арай өвөөлүрүр «Совет паспорт дугайында шүлүк» деп кайгамчыктыг чогаалын бижээн, ол чогаалда Октябрьниң улуг туртуң	

